

NORSK OLJEMUSEUM ÅRBOK 2009

Høsten som forandret Norge

Fra boredekket - hvor borestrengen klargjøres for dypere boring eller demonteres og tas opp. Foto: Transocean.

Høsten 1969 hadde lavtrykkene stått i kø i Nordsjøen. «Ocean Viking» boret utrettelig i håp om å støte på hydrokarboner. Men problemene sto i kø, og skuffelsene var mange.

Allerede sommeren 1966 hadde leteboringene startet. «Ocean Traveler» ble slept over Atlanterhavet fra New Orleans. To brønner ble boret denne sommeren, ikke noe tydet på at norsk sokkel skjulte en eventyrlig skatt av olje og gass.

«Ocean Viking» var nybygd ved Aker Mek. i Oslo, og vakte berettiget oppsikt der den ruvet ved rådhuset før utslepning. En så forunderlig konstruksjon hadde ingen sett før, kunne den virkelig flyte?

Ellers var det få som brydde seg om det som skjedde i Nordsjøen. Det var Vietnamkrig og amerikanerne hadde nettopp landet på månen.

Per Lars Tonstad (f. 1955) har over tretti års erfaring som journalist og har arbeidet som frilanser siden 2003. Han har tidligere vært ansatt i både Dagbladet, NTB og flere lokalaviser. Han har gitt ut åtte bøker.

Sirupsflasken med oljeprøven fra det første funnet på Ekofiskfeltet er i dag å finne i utstillingen på oljemuseet.

Foto: Jan A.

Tjemsland / NOM

Folk ristet oppgitt på hodet over at noen ville bruke millioner av kroner på å lete etter nåla i høystakken langt ute i havet. Det var helst noen galne amerikanere og naive vestlendinger som trodde på den store lottegevinsten for nasjonen.

«Ocean Viking» støtte på det svarte gullet i blokk 7/11 så tidlig som i 1968. Borekronen hadde nådd helt ned til nesten 4000 meter, det var den dypeste brønnen til da på norsk sokkel. Men feltet Cod var ikke drivverdig. Likevel ga det spire til optimisme. «Oppdagelsen av gass og kondensat i Cod-feltet vil uten tvil få en enestående betydning for fremtidige oljeaktiviteter i Norge», skrev Farouk Al-Kasim i Industridepartementet i en strengt hemmelig rapport.

Året etter ble borehull nummer 33 forlatt og tålmodigheten holdt på å ta slutt hos oljeselskapene. De små tegnene til funn ga små håp om at det fantes en ufattelig rikdom der nede. Phillips Petroleum var egentlig innstilt på å pakke sammen og dra til feitere leiteområder. Selskapet hadde hatt store problemer med «Ocean Viking». Boringene skjedd på dype farvann i et værhardt område, dette var ikke amerikanerne vant til. Teknologien ble satt på en hard prøve. Det var med nød og neppe at man fikk kontrollert og stabilisert brønner med tungt boreslam som inneholdt det meste av det en kunne putte ned i et rør.

Ivrige Phillips-representanter i Norge klarte å overbevise sjefene i Bartlesville om at det var verdt å fortsette boringen under den kalde himmelen i nord. Norske myndigheter insisterte også på at Phillips skulle fullføre boreprogrammet før de sa takk for seg. Midt i september ble nok en boreoperasjon startet. Igjen kom de uforutsette problemene som kastet ut av uuttømmelig sekk. Et anker ble revet av i et forrykende uvær, riggen var utsatt. Tidlig i oktober kunne boringen starte igjen.

«JØSS, SÅ DET SMALT»

I slutten av oktober kom signalene som ikke var til å ta feil av. Prøver som ble tatt opp var mettet av olje. Gasstrykket økte plutselig enormt, sirkulasjonen i brønnen sviktet og det var såvidt man gjenvant kontrollen. Verre skulle det bli. Utover i november og i desember var «Ocean Viking» en knøttliten skapning i uvær og storm, det var såvidt den menneskelige konstruksjonen stod imot de voldsomme naturkreftene. Plattformen kom ut av posisjon og måtte dras på plass av slepebåter. Noen fryktet at den ville tippe rundt.

Noen nordmenn var på «Ocean Viking» i disse historiske dagene. Det var Ekofisk som var funnet, oppunder jul ble nyheten meddelt Industridepartementet. De norske oljearbeiderne husker funnet nesten som det var i dag. Nordmennene gjorde som amerikanene sa, og hadde ikke grunnlag for å ha egne oppfatninger om hva Nordsjøen skjulte. Einar Grønlie Olsen (69) sitter i godstolen hjemme på Tau og husker de spennende dagene for over 40 år siden.

Plutselig satt lukten av olje og gass stramt i nesen. Ut av røret fra havbunnen strømmet Norges framtidige rikdom. Men hva skulle rådville amerikanere og nordmenn på «Ocean Viking» gjøre nå?

- Forslagene var mange, men jeg hadde seilt som fyrbøter og kunne tenne på en kjele, forteller Grønlie Olsen.

En brennerbom hang ut fra rekkverket på «Ocean Viking» og pekte skrått opp mot himmelen. Plattformen stod ensomt i Nordsjøen, plutselig ble det svært hektisk.

- Jeg fant et kosteskaft og ei fille som jeg dyppet i dieseloilje. Den tente vi på, så krøp jeg ut på bommen, høyt over havet, en halsbrekkende øvelse. Jeg lå langflat og ålte meg lenger og lenger ut, inntil jeg nådde munningen med ilden. Du verden, jøss så det smalt, boff!, jeg holdt på å bli slengt på havet, hele riggen ristet. Den metoden brukte jeg bare en gang, flirer Grønlie Olsen.

«Ocean Viking».

Foto: Anders Waale

Mur av taushet

Ingen tvil, det var funnet olje i Nordsjøen, en ny oljenasjon ble født. Samme år hadde amerikanerne satt ned folk på månen. Boresjef Ed Seabourn på «Ocean Viking» jublet over at oljefunnet i Nordsjøen var i samme klasse. Det hadde vært noen små drypp i mediene, særlig i Stavanger Aftenblad, om at noe var på gang i Nordsjøen. I september skrev Aftenbladet om et råoljefunn som «kan bli et avgjørende vendepunkt». Men Phillips holdt kortene tett til brystet og medieoppslagene ble møtt med en mur av taushet. Informasjon fra riggen til kontoret i Stavanger ble kodet, verken konkurrenter eller andre uvedkommende skulle vite noe. Først sommeren 1970 sendte Phillips ut en pressemelding og bekreftet at olje var funnet.

Oljefunnet kom i tolvte time. Leteboringen skjedde ytterst i grenseland av det som var teknologisk mulig i et tøft klima. En liten plattform hadde stått imot storm og høye bølger. Det kunne ha gått helt galt, men det ble tidenes lottogevinst for hele nasjonen.

Historien om starten på det norske oljeeventyret er fortellingen om barske menn som tar livsfarlige sjanser, om heltemot på grensen til det dumdristige, det er fortellingen om lovløse tilstander og et beinhardt arbeidsmiljø uten tanke på helse, miljø og sikkerhet, Og det er fortellingen om en ung iraker som ble Norges viktigste oljebyråkrat mens han ventet på nattoget til Åndalsnes.

*Tårnmann i arbeid.
Tøff jobb på liten
plattform med arbeids-
høyde 30 meter ned til
boredekk.
Foto: Transocean.*

Kontrollrom på «Ocean Traveler».

Foto: Harry Nor-Hansen.

«Back to the horses»

Utenom Stavanger-regionen var det liten interesse for det som pågikk i Nordsjøen. 1969 var året for Vietnam-demonstrasjoner, hippiene klimpret på sin gitarer og messet «make love, not war». Kjersti Sparboe var ute med storslageren «oj,oj,oj så glad jeg skal bli». Oluf Palme kom til makten i Sverige, Oslo-avisene hadde gruvestreiken i Kiruna samt bygging av ringveien på sin førsteside. Thor Heyerdahl mislyktes med sin første Ra-ekspedisjon. Og det var det året Sonia Henie gikk bort, mens Siv Jensen, Bård Tuft Johansen, Sissel Kyrkjebø og Are Kalvø kom til verden.

Ståle Salvesen hadde nattskiftet ved boretårnet og satt og røykte da han kjente lukten sive inn. Han bestemte seg for å varsle boresjefen, halvtindianeren Ed Seabourn.

«Salvi, you better have a damn good reason to wake me up in the middle of the night», brummet Seabourn da han tuslet ut i en gammel slåbrok og gned søvnen ut av øynene. Seabourn er en legende i Nordsjøen, det var han som plaffet løs på kopper og krus med pumpehagle på dekket av «Ocean Viking».

- Cateringen hadde begynt med engangskrus, pappbeger. Men så fikk de tak i et parti billige krus. Det likte ikke Seabourn. Han tok kruse-
ne med opp på dekk. En kamerat kastet ett og ett opp i lufta, Seabourn
siktet og fyrte løs. Det var jo ikke så vanlig med leirdueskyting på olje-
plattform, helt uhorst egentlig, og folk strømmet til da de hørte smellene.
Da ga Seabourn klar beskjed: «The shooting is over, back to the horses!»

En annen gang spredte vinden papirene hans ut over havet. Han
beordret en nordmann til å hoppe på sjøen, 15 meter ned, og samle
dokumentene. Mannen hoppet lydig.

Pølsemaker offshore

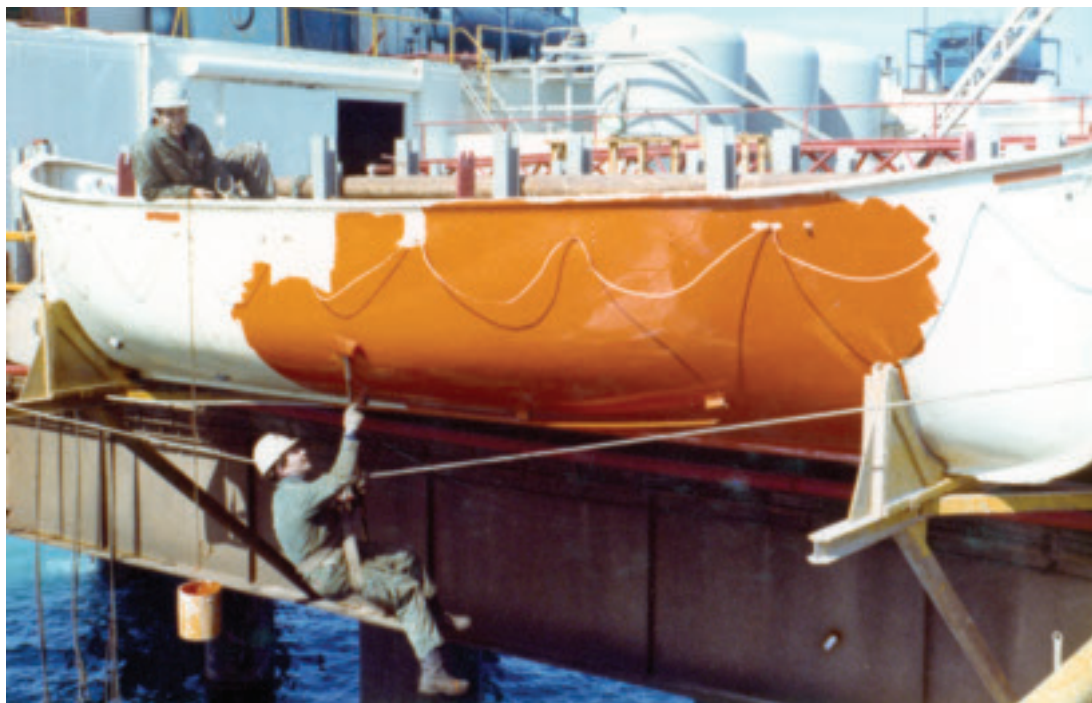
Norge var ikke forberedt på å bli en oljenasjon. Nordmennene på
«Ocean Viking» ante knapt hva de holdt på med, de hadde en grei jobb
og tjente gode penger. På land gikk det mot krisetider.

Folk ble rekruttert fra alle mulige yrker. Egil Lima (76) var pølsema-
ker i Stavanger en dag, den neste var han oljearbeider.

-Jeg ble sendt rett ut, uten noen opplæring, sikkerhetskurs eller infor-
masjon om hva jeg skulle gjøre. Amerikanerne var røffe, vi kunne ikke
stå med hendene i lommene. Noen bar nok boss fra et sted til et annet,
og tilbake igjen, for å vise at de var i arbeid, forteller Lima.

Amerikanerne kunne også beordre «do this», og nordmennene heiv
seg i jobben. Så kom en annen og sa «do this», uten at det første var

*Maling av livbåt,
Kyllingstad maler,
Lima ser på.
Foto: Egil Lima.*

fullført. En tredje ga en ny ordre. De arbeidet jo, men ble ikke ferdige med noe, amerikanerne var tilfredse, nordmennene opplevde mye som totalt meningsløst.

- En røslog jærhu hvlsket en gang til meg, nå skal du se. Han trev ei kjempesvær og tung rørtang, som han la over skulderen og strenet mot noen amerikanere. Gruppen åpnet seg som Moses delte Rødehavet. Jærhuen gikk inn i et rom og hamret løs på noe greier, et helsikes spetakel var det. Så kom han ut igjen, med rørtanga over skulderen, passerte måpende amerikanere som vendte tommelen opp og gliste fornøyd over mannen som virkelig kunne gjøre en jobb, husker Einar Grønlie Olsen.

Oppsagt for et skjevt ord

Helikoptrene ble fylt til randen, og tok av for installasjonene i Nordsjøen. Folk dro ut slik de kom, i tynne jakker og småsko, ingen kontroll, ingen sikkerhetsrutiner.

- Min favorittstilling var på toppen av noen redningsflåter i midtgangen, der kunne jeg ligge og sove, det var helt herlig, forteller Grønlie Olsen.

På vei til jobb var det ikke uvanlig at folk stilte i dress, hatt og koffert.

Foto: ConocoPhillips.

Johannes Straumøy (67) var den første norske dykkeren som kom til «Ocean Viking». Han var marinejeger fra Haakonsvern, topptrent og sterk som en bjørn, mot i brystet og kjempeklar for å gjøre en god jobb.

- På havbunnen var jeg trygg, på riggen var jeg vettskremt. Det ristet og skranglet forferdelig, det bråkte og det var så mye kaos. Utstyret var enkelt. Jeg var ung, vi hadde ikke vett, vet du, jeg hadde aldri blitt med på det der om igjen, sier Straumøy.

Han gikk på «Ocean Viking» et halvt år uten å få lønn, det var bare rot i lønssystemene. Han skulle være to uker på, to uker av.

- Men jeg var jo en fersk grønnskolling, og kom meg aldri med helikoptrene hjem. Amerikanere, franskmenn og andre var alltid først i køen. Så jeg ble gående der ute i månedsvis. De andre flirte av meg da de kom tilbake etter landperioder og så at jeg fortsatt var der, tullingen, forteller Straumøy.

Han husker en nordmann som kom ut til «Ocean Viking» på sin aller første tur. Han gikk rett på jobb, uten å ha fått tildelt garderobeskap eller lugar. Før lunsj vrentge han av seg arbeidstøyet, og la det på en benk. Amerikanerne mislikte at kjeledresser lå og slang.

- En av sjefene kom forbi og så arbeidsklærne på benken. Han samlet det i en dunge og kastet alt på sjøen. Da stakkaren kom tilbake etter lunsjen, fant han ikke klærne sine. Amerikanerne kjefte, han kunne ikke jobbe uten arbeidstøy, kom deg i land! Det ble hans korte karriere offshore, husker Straumøy. Folk kunne bli sagt opp for et skjevt ord.

Full før Bratteli

Dykkernes innsats var helt avgjørende for at boringen kunne pågå. Utstyr på havbunnen måtte sjekkes og repareres. Dykkerklokken ble senket med en vinsj. I uvær kunne den slenge fryktelig fram og tilbake, det var ikke trygt å oppholde seg i nærheten. Vinsjmannen måtte så droppe den akkurat i en bølgedal, slik at den ikke ble slengt til værs og fikk et voldsomt rykk etterpå.

- En gang hadde noen wiere røket i et forrykende uvær. Det var midtvinters og midt på natta, stummende mørkt. Jeg ble senket ned i en stol mot petongene. Mellom hver bølge klamret jeg meg fast som best jeg kunne. Supplybåten lå så nær den våget. Bølgene var så høye at jeg skimtet fartøyet vekselvis langt under meg, og høyt over meg. Jeg fikk gjort jobben, og var klar til klatre opp, jeg stolte ikke helt på vinsjmannen. Men jeg ble kastet på havet og lå og kavet mellom petongene. Jeg karret meg opp, og kom meg nokså utmattet opp i bua. Der satt de andre karene og røykte og spøkte, helt uvitende om dramaet i sjøen, forteller Straumøy.

Han husker også en gang de skulle flytte riggen. Tyske slepebåter kom ut, det gikk fort rykter om at de hadde brennevin om bord. Lister

*Dykkeren blir ikledd drakt og hjelm og er så klar for jobben. Bildet er fra 1967
Foto: Johannes Emil Straumøy*

ble sendt rundt, folk kunne bestille det de ønsket. Varene ble levert, under transporten hjem ringte pilotene til land og spurte om kysten var klar.

Det hendte at noen drakk seg snytings offshore. Både Johannes Straumøy og Einar Grønlie Olsen husker de to nordmennene som hadde seg en fest like før statsminister Trygve Bratteli skulle komme ut for å erklære norsk oljeproduksjon for åpnet. I sterkt beruset tilstand hoppet

de på sjøen, de ville svømme ut til en supplybåt for å få tak i mer drikke. En livsfarlig ekspedisjon, bare hoppet ned til havet var 20-25 meter. Lyskasterne ble satt på, og de ble berget.

Ruspanikk i dykkerklokka

For dykkerne kunne det også bli lange og kjedelige dager, det var ikke hver dag dykkerklokka ble senket.

- Dykking med luft gir en lett rus, man kan bli litt fjollete. En engelsk mann og en franskmann gikk en gang inn i trykkammeret for å ta seg en liten seilas. De hadde glemt en ventil, slik at trykket bare steg og steg. De fikk panikk, ropte om hjelp, men ingen hørte dem. Til slutt fikk de hakket et lite hull i det tynne plexiglasset. Dermed ble trykket utlignet langsomt. Hadde de slått ut hele vinduet, ville det ha skjedd en øyeblikkelig dekompresjon, som enten hadde ført til livstruende lungesprengning eller trykkfallssyke, forteller Straumøy. Han hadde ingen anelse om at de var med på noe stort og historisk.

- Vi var tøffe, og tok de oppdragene vi ble satt til å gjøre. Det var helt vill vest. I dag hadde det aldri gått, aldri i livet, sier dykkeren. Han reiste ut i verden på andre dykkeroppdrag etter halvannet år på «Ocean Viking», for siden å komme hjem og ta ingeniørutdanning.

- Jeg kom meg bort fra dette eventyret med det meste av helsa i behold, jeg er sjeleglad for at jeg sluttet i tide. Det skjærer meg i hjertet å se skjebnen til de andre pionerdykkerne, den tunge striden med staten om erstatninger, sier Johannes Straumøy. I dag jobber han for leverandørindustrien, og har ingen planer om å pensjonere seg.

- Jeg blir der til de bærer meg ut. Men jeg har fri fredager, sier sprekkingen. Det er ikke lenge siden han trakk på seg dykkerdrakten og hoppet i fjorden, en nabo hadde mistet brillene.

Nyttårsaften på mandag

Oljeleting snudde fort opp ned på Stavanger, den rolige hermetikkbyen i bedehusbeltet. En bonde fra Jæren ble konge i byen, han kjøpte alltid en kartong Camel-sigaretter og snakket helst sørstats-amerikansk. Damene vrimlet rundt ham.

- Sjømenn var borte i to år før de kom hjem og satte seg på puben og fortalte ville skrøner. Vi var bare ute i to uker, så kunne vi gå på puben og skryte. Noen levde hardt i friperiodene. På Esso Motorhotell var det gjerne nyttårsaften på en mandag, forteller Stein Bredal (59), mangeårig hovedtillitsvalgt og en periode også styremedlem i Statoil. Han ble vervet til oljeindustrien i pionertida. -Jeg hadde sommerjobb og lempet sementsekker, da en kar ropte og spurte om noen ville jobbe i oljå. Jeg løp det jeg var kar om, smiler Bredal. Han takker næringen for at han har fått leve et interessant yrkesliv, reist verden rundt og blitt kjent med interessante mennesker og nye kulturer. Bredal tok den gene-

røse sluttpakken i fjor, men det er vanskelig å holde fingrene helt unna fagforeningsarbeidet.

Høyere lønn enn Per Borten

Ingen i Norge hadde sett noen hensikt i å utforme en nasjonal oljepolitikk. Selskapene fikk holde på der ute i Nordsjøen, boringene hadde i lang tid vært rene fiaskoen og pengesluket.

Dessuten hadde Norges Geologiske Undersøkelser allerede i 1958 slått kategorisk fast at man «kan se bort fra muligheten for at det skulle finnes kull, olje eller svovel på kontinentalsokkelen langs den norske kyst». Fagekspertisen hadde talt, sannheten lå på bordet.

28 mai 1968 kom en iraker med flybussen fra Fornebu til Oslo. Han måtte slå ihjel noen timer i hovedstaden, nattoget til Åndalsnes gikk ikke før kl. 18.30. Farouk Al-Kasim var geolog og hadde jobbet i Iraq Petroleum Company (IPC). Kona Solfrid og tre barn ventet på ham i Romsdal.

- Jeg fant en telefonkatalog og slo opp på nummeret til Industridepartementet. Kanskje var det noen som hadde bruk for meg? Jeg fikk et møte, og ble bedt om på komme tilbake samme ettermiddag. Da ventet flere personer, de ville høre hva jeg kunne og hva jeg hadde gjort. Møtet fikk karakter av et jobbintervju, og jeg ble engasjert av departementet kort tid etter, forteller Al-Kasim.

*Middagsgjester på Atlantic Hotell i Stavanger etter åpningen av Friggfeltet. Farouk Al-Kasim, geolog i Petroleumsdirektoratet i front t.v. med Henrik Ager-Hansen, nestleder i Statoil på sin motsatte side.
Foto: Total*

For nå hadde Norge et desperat behov for oljefagfolk. Aktiviteten på sokkelen var hektisk, de norske geologene hadde bommet totalt. Kun tre personer i Industridepartementet syslet med oljesaker, men fagområdet var en hvit flekk på kartet også for dem. Farouk Al-Kasim kom som sendt fra høyere makter. Han fikk et lønnsstilbud på 98.000 kroner, uhørt mye, det var mer enn det statsminister Per Borten tjente. Sp-høvdingen var storsinnet og ga grønt lys for lønnsrekorden.

- Men i Irak tjente jeg tre ganger så mye, og det var likevel bare halvparten av det utlendinger kunne tjene i mitt hjemland. Det er store penger i olje, humrer Al-Kasim (75).

Møtet i Industridepartementet ble starten på et langt liv i tjeneste for norsk oljeforvaltning. Farouk Al-Kasim er kalt den mest lønnsomme innvandrer i Norge. Financial Times omtalte han i en større reportasje som «irakeren som reddet Norge fra oljen».

Så flammene fra taket

Egentlig så Al-Kasim og hans norske kone for seg en framtid i Irak. Allerede fra han var liten hadde Farouk vær fascinert av oljeindustrien.

- Hjemme i Basra sov vi på taket. Der var det svalt nok, husene var varmest om kvelden etter lange og varme soldager. Fra taket studerte jeg stjernene på himmelen. Og jeg så flammene fra oljefeltet. Når støvpartikler fanget lyset, ble himmelen farget rød, det var et fantastisk skue. Samtidig var jeg irritert. hvorfor skulle vi brenne olje, vi trengte ikke mer varme, det var allerede 40 grader i ørkenen. I ung alder bestemte jeg meg for at jeg ville vite mer om denne viktige ressursen, forteller Al-Kasim.

I 1958 møtte han norske Solfrid i London, der han studerte petroleumsgologi. De giftet seg samme år. Plutselig ble den nygifte innkalt til å avtjene militærtjeneste i Irak.

- Jeg måtte reise. Men heldigvis ville ikke hæren ha meg, jeg kunne tjene landet bedre ved å jobbe innen oljesektoren.

Slik fikk Al-Kasim jobb i IPC i 1957, og Solfrid kom til Basra like etter.

- IPC var eid av de fem største oljeselskapene i verden. De betalte kun 12,5 prosent royalty til den staten. Det var jo fantastiske betingelser for dem, sier han.

Etter revolusjonen og intense forhandlinger med det nye regimet i Irak, fikk han i 1962 et brev med melding om at IPC ikke lenger hadde behov for hans tjenester. Regjeringen hadde trukket tilbake letekonsepsjonen for IPC. Men siden loven forbød selskapet å si ham opp, kunne han fortsatt heve lønn.

- Det var det merkeligste brev jeg noen gang har mottatt. Jeg kunne ikke gå der og slenge, det ligger ikke til meg. Vi reiste en tur til Norge, jeg tenkte å fullføre min doktorgrad der. Men vi fant ikke bolig i Oslo,

og havnet i Leicester i England. Så ga IPC lyd fra seg igjen, de ville ha meg til Sør-Irak for å foreta en omfattende revidering av oljeressursene. Studien var vellykket og jeg steg i gradene, det var en suksesshistorie og vi hadde det bra i Basra, sier Al-Kasim.

Sønn med handicap

Ekteparet hadde allerede to barn da det tredje kom til verden. Det ble vendepunktet i livet.

- Sistemann ble født med cerebral parese, han hadde klumpfot og ville trenge hjelp og støtte hele livet. Vi måtte bort fra Irak. Derfor kom vi innom Norge, og jeg tok tilfeldigvis den telefonen til Industridepartementet, smiler han.

I Norge fikk han sporenstreks en rådgivende stilling i oljeforvaltningen. Han snakket allerede brukbart norsk.

- Joda, jeg hadde lært litt norsk i feriene i Norge. Og selvsagt hjemme. Jeg måtte lære meg språket, ellers kunne min kone og mine sønner ha hemmeligheter sammen, humrer han.

I oljemiljøet var det knyttet stor spenning til resultatet av prøveboringen på Cod-feltet. Men Farouk Al-Kasim ba om å få se dataene fra alle prøveboringene. Og han havnet i diskusjon med Phillips, som nektet å gi fra seg tolkingsdata fra brønnene.

- Nokså fort kom jeg til at det var ingen grunn til å betvile at vi ville støte på store mengder olje og gass på norsk kontinentalsokkel. Dette måtte Norge forberede seg på. Når oljen kommer til et land, må landet forberede seg. Ellers kan det fryktelig galt. Landet må sette premissene, alternativet er at selskapene dikterer betingelser for å oppnå maksimal fortjeneste på kortest mulig tid. Dessverre har vi sett alt for mange eksempler på det siste, mener Al-Kasim.

Oljens forbannelse

I departementet var han den eneste som kjente næringen fra innsiden. Norske politikere hadde et avventende forhold til det som skjedde.

- NGU hadde hjernevasket norsk offentlighet ved å slå fast at ikke det ikke fantes olje og gass på sokkelen. Selskapenes forhåpninger var bare ønsketenkning. Denne skepsisen var det kanskje også som reddet Norge, mener Al-Kasim.

- Hva mener du med det?

- Oljeindustrien kan mobilisere enorme krefter. Når selskapene bare får ture fram i et land, får vi oljens forbannelse. Lønnsomheten i økonomien utenom olje forverrer seg, og landet blir stadig mer avhengig av mer oljeinntekter. Til slutt betjener oljen bare de rike og sterke, ikke samfunnet og fellesskapet. Oljeindustrien var nok frustrert over sendrektigheten i Norge, men selskapene er også tilpasningsdyktige.

*Arbeidet i borebua
krevde konsentrasjon.
Foto: Transocean*

Etter Ekofisk-funnet, var det ikke lenger noen tvil. Oljealderen var kommet til Norge. Farouk Al-Kasim hadde hatt rett, og nå sa han at det ville komme flere funn, Ekofisk var bare begynnelsen.

- Det var også en anerkjennelse for meg. Jeg var ikke bare en jyp-ling, jeg hadde et grunnlag å basere mine forventninger på. Så fikk vi

et regjeringsskifte, Finn Lied kom inn som industriminister med Arve Johnsen (Statoils første sjef, red.anm.) som statssekretær. Det var meget sterke og kloke personer, og de tok meg på alvor. Jeg fikk i oppgave å skrive den første stortingsmelding om organiseringen av en statlig oljeadministrasjon, forteller Al-Kasim.

Her ble grunnlaget for norsk oljeforvaltning slått fast. Staten skulle delta i oljeutvinningen. Selskapene protesterte, de var vant til å ha monopol andre steder i verden.

- Departementet hadde også en stab fagfolk, og enda verre, departementet hadde skaffet seg en kommersiell funksjon. Etter Kings Bay-ulykken var det uhørt. Derfor måtte vi etablere Oljedirektoratet og et statlig oljeselskap, sier Al-Kasim.

«Norge skal ile sakte»

Industriminister Finn Lied understreket at «Norge skal ile sakte». Farouk Al-Kasim mener utsagnet er genialt.

- At vi tok oss god tid i denne perioden, reddet Norge. Vi klarte å beholde en nasjonal styring av næringen, vi unngikk oljens forbannelse. Etter Ekofisk-funnet, ble det i mange år bare utlyst noen få blokker på sokkelen. Det var grenseblokker mot britisk og dansk sektor, og det var strategiske utlysinger for å ikke miste initiativet overfor nabolandene.

- Fordi vi ilte langsomt, klarte norske selskaper å vokse til å bli seriøse partnere og endog operatører. Leverandørindustrien spesialiserte seg, vi utviklet petroleumskompetanse og ny teknologi. Norge stilte med handicap i forhold til selskapene, men klarte fort å komme på høyde med og passere dem. For selv ikke selskapene hadde offshoretradisjoner, de hadde begrenset erfaring fra dyp ned til 30 meter, der det gjerne ble dumpet stein slik at plattformene kunne stå på kunstige øyer.

- Norske myndigheter oppfordret også oljeindustrien til å investere i industri og forskning på land. Tildeling av attraktive blokker ville bli sett i sammenheng med hva selskapene bidro med. Det førte til at landet druknet i tilbud fra oljeselskapene, sier Al-Kasim.

Norsk mirakel

I 18 år var han ressursdirektør i Oljedirektoratet. Han har mottatt priser og heder for sin innsats. Selv sier han at det har vært et privilegium å få være en del av det norske oljeeventyret. I dag er han aktiv pensjonist og reiser verden rundt for å fortelle om det norske oljemiraklet, like etter intervjuet med Dagbladet sto han på farten til Sudan.

- Min begeistring for Norge har nesten ingen grenser. Det er et mirakel at vi har klart beholde nasjonal styring, det er det motsatte som skjer i nesten alle land. Jeg er stolt over at vi lyktes. Nå ser vi at noen land, som Nigeria og Angola, kjemper for å frigjøre seg fra oljens

forbannelse. Det er en tung kamp, nesten umulig. Jeg tror det er en grunnleggende norsk verdi at en slik rikdom tilhører fellesskapet, den skal ikke søles bort og den må ikke forvaltes slik at den ødelegger for andre næringer.

Farouk Al-Kasim driver nå sitt eget selskap med kontor i Stavanger. 75-åringen kan ikke tenke seg å lene seg tilbake og nyte pensjonistlivet.

- Jeg føler meg verdsatt, respektert og er stadig etterspurt, hva mer kan jeg forlange? Jeg er glad for å kunne gi noe videre. Jeg er en grenseløs patriot, jeg er patriot for Norge, for Irak, for verden! Nå har vi alvorlige utfordringer, og vi ser at verken religion eller politikk kan forene. Men vi har det menneskelige sammen, og jeg håper inderlig at verden finner en plattform å bygge fred og sameksistens på. Dessverre er jeg ikke ubetinget optimist, sier Farouk Al-Kasim.

De norske oljepionerene deler Al-Kasims takknemlighet og begeistring, de føler at både de og landet har trukket det store vinnerloddet. Einar Grønlie Olsen tar et godt tak rundt kona Evy Holstein Olsen hjemme på Tau, også hun jobbet offshore, og tre barn har hatt oljejobber.

- Dette har vært kjempegøy, ikke en kjedelig dag. Vi prøvde og feilet, og fikk det til. Det har vært spennende, og jeg har fått møte mange fantastiske mennesker og sett verden. Og jeg har aldri hatt bedre helse enn da jeg arbeidet offshore. Frokosten var åtte speilegg, fire brødkiver og en haug med bacon, ei herlig tid, gliser oljepensjonisten.

Kilder:

www.kulturminne-ekofisk.no

www.olf.no

Bjørn Vidar Lerøen: Dråper av svart gull